

Innhold

Forord	13
---------------------	----

Kapittel 1

Miljøterapi – en definisjon med hjemmet og lokalmiljøet

som ramme	15
------------------------	----

Karl Elling Ellingsen og Mats Ole Almo Ellingsen

Miljøterapi – en kort historisk beskrivelse	18
Første generasjon definisjon av miljøterapi	20
Lokalsamfunnet som miljø – et eksperiment	21
Definisjon av miljøterapi «omsettes» til norske forhold	23
Utvikling, endring og – vedlikehold	25
Organisasjonen som terapeutisk virkemiddel	32
Trenger vi miljøterapi i hjemmet og lokalmiljøet?	33
En ny, tilstøtende og kontekstualisert definisjon av miljøterapi	36
Eksempler på miljøterapeutiske praksiser basert på definisjonen	38
Oppsummering og læringsutbytte	40

Kapittel 2

Ulike perspektiv på grunnlagsspørsmål, elementer og sammenhenger i vernepleie og miljøterapi – et fagessay

43

Jon Arne Løkke

En mulig rød tråd og et essay som inkluderer relativisme og en elefant	43
Signaturpedagogikk – et nyttig begrep?	45
Oppsummering så langt	48
Innsiden og yttersiden av utdanningen påvirker innholdet	49
De dype spørsmål, trær og vernepleiens metafysikk	52
Vernepleiens metafysikk og forsøk på å avgrense profesjonen og miljøterapi	53

Kan vi ikke bare slå opp i et leksikon? Om definisjonsoverflod	56
Trengs vernepleiere i det hele tatt?	58
Trengs vernepleiere? En konklusjon	61
Vernepleierne og loven	61
Take-home message når det gjelder vernepleiere, forskriften og loven . .	64
Hva sier forskningen om vernepleierutdanningen så langt?	66
Take-home message når det gjelder vernepleiere og forskningen på profesjonen	68
Definisjoner og spørreundersøkelser	68
Take-home message når det gjelder definisjoner	72
Er metaforer til hjelp?	72
Koherens i flere former	74
Koherens i utdanningen, praktiske synteser og signaturpedagogikk . .	74
Modellkoherens – enda et nesten ukjent begrep	76
Mer utdypende om koherens	77
Koherens, praktiske synteser og signaturpedagogikk samlet sammen	79
Et dypdykk i koherens: forholdet mellom undervisning og pensum	81
Eksempler på viktige praktiske kompetanselementer og undervisning som provokasjon	83
Vernepleie og miljøterapi som problemløsning og brikolørvirksomhet	85
Skjulte læreplaner, koherens og styring i academia	88
Oppsummering og læringsutbytter	92

Kapittel 3

Rammer	96
Karl Elling Ellingsen og Mats Ole Almo Ellingsen	
Juridiske rammer: Lovene, rettsfølelsen og samfunnsnormene	96
Juridisk metode	98
Forvaltningspraksiser – «bestiller og utfører»	100
Faglige rammer – faglig forsvarlighet	104
Virksomhetens ansvar for faglig forsvarlighet	105
Ansattes individuelle (personlige) faglige og etiske ansvar	108
Etiske rammer – etikk	108
Økonomiske rammer	109
Organisatoriske rammer	110
Situasjonsbestemte rammer	111

Personlige praksiser – «å bryte med rammene som er satt»	112
Saksbehandling for åpen scene	113
Tolgasaken	113
Når rettskilder og fagforståelsen rammes av pandemi	114
Brukernes stemme	115
Oppsummering og læringsutbytte	116

Kapittel 4

Selvbestemmelse

Karl Elling Ellingsen og Mats Ole Almo Ellingsen

Selvbestemmelse, et rettsgode beskyttet av internasjonale og nasjonale lover	120
En definisjon av selvbestemmelse	120
Om læring og utvikling	123
Læringsmodeller som fremmer og ivaretar selvbestemmelse	126
Ny kontekst, omskrivninger og utprøving av SDMLI /LoS	127
Pilotprosjektet – de tre fasene i SDLMI/LoS I	127
SMART MÅL, strategi for å utvikle og sikre selvbestemmelse	128
Erfaringene	129
Veiviser og støttemodell «ekstern»	131
Planprosesser, målvalg og selvbestemmelse	131
Miljøterapeuter og vernepleieres rolle i å fremme brukeres selvbestemmelse	132
Tvang og makt, og selvbestemmelse	133
Lovene og selvbestemmelse	134
Oppsummering og læringsutbytte	135

Kapittel 5

Etikk og etisk refleksjon som grunnlag og forutsetning

Karl Elling Ellingsen

I en verden av sannheter og virkeligheter	141
Etisk refleksjon i miljøterapi og vernepleie	142
Refleksjonsmodellene	144
Etisk problemstilling på individnivå – «mitt problem»	145
Etiske problemstillinger på gruppe- og samfunnsnivå – vårt problem ..	149
Refleksjon over refleksjonen – metarefleksjon	153
Oppsummering og læringsutbytte	154

Kapittel 6**Faglig skjønn** 156

Karl Elling Ellingsen

Skjønn	157
Hva påvirker og styrer våre beslutninger?	162
Profesjonsfaglige arbeidsmodeller og faglig skjønn	164
Rammer og strukturer for skjønnsanvendelse	165
Situasjonsforståelse – faktum	166
Kunnskapsgrunnlaget – kompetansekartlegging	167
Avveining av fordeler og ulemper – konsekvensanalyse	167
Virkninger på kort og lang sikt – kost-nytte	167
Risiko og sikkerhetsfaktorer – ROS-analyse	168
Personlig integritet og rettssikkerhet	169
Relasjonell forståelse	169
Samlet kritisk vurdering og forståelse	170
Grad av frihet – fra svakt til sterkt skjønn	171
Frihet til, ikke frihet fra	173
Profesjonskompetanse som legitimitet	173
Faglig resonnering – kjernen i faglig arbeid og faglig skjønn	178
Faglig skjønn	179
Oppsummering og læringsutbytte	180

Kapittel 7**Kasusformuleringer som et overordnet element i miljøterapi** 183

Jon Arne Løkke

Arbeidsmodeller, Sjekklisen og kasusformuleringer	184
Sjekklisen som bakteppe for kasusformuleringer	186
Om kasusformuleringer	190
Et eksempel på grunnlag for en kasusformulering	191
Sammenhengen mellom Sjekklisen, kasusformuleringer og skjønn	192
Mer konkret om innholdet i kasusformuleringene	193
Eksempler og utkast	195
Oppsummert: Hva bør kasusformuleringer inneholde?	197
Oppsummering og læringsutbytte	199

Kapittel 8**Teorier og forståelser som har gitt opphav til fagsyn innen****vernepleie og miljøterapi** 202

Karl Elling Ellingsen

Selvet og sjelen – noen historiske linjer (verdensoppfatninger) og synet på mennesket	203
Sentrale filosofiske og psykologiske teorier og praksiser; utvikling, person og selvet	205
Speilingen og betydningen av den viktige andre	207
Cooley – Looking Glass «I»	207
Looking Glass «I» – og <i>miljøterapi</i>	209
Mead – Generalized other – Selvet er grunnleggende sosialt	210
Generalized other – og miljøterapi	212
Amerikansk pragmatisme	213
Jane Addams – radikal pragmatisme og omsorgsetikk	213
Radikal pragmatisme og omsorgsetikk – og miljøterapi	216
Læringsteoretisk perspektiv og forståelse	217
Pavlov – betinget og ubetinget stimuli	217
Klassisk betinging – og miljøterapi	218
Thorndike – «the law of effect»	219
Skinner – funksjonell relasjon	222
Funksjonell relasjon	225
Terapi og kontroll	227
Funksjonell relasjon – og miljøterapi	227
Bandura – modellering	230
Modellering – og miljøterapi	230
Psykodynamisk teori og forståelsen av selvet	231
Freud – psykoanalysen	231
Psykoanalysen – og miljøterapi	234
Nærmere om posttraumatiske stressforstyrrelser og psykoanalysen	238
Erikson – identitetsutvikling	240
Identitetsutvikling – og miljøterapi	240
Piaget – den tankemessige utviklingen	241
Tankemessig utvikling – og miljøterapi	242
Pedagogikk	242
Bay – Gjennom mine handlinger blir jeg synlig for andre	243
Oppsummering og læringsutbytte	243

Kapittel 9**P-faktoren: En fellesårsak til psykiske lidelser med store konsekvenser for miljøterapi** 248

Jon Arne Løkke og Stian Orm

Tenkningen om en generell psykopatologifaktor	249
Diagnosekritikk i miljøterapi	250
Fellesfaktoren p for psykopatologi – en mer detaljert beskrivelse	252
Tilgrensende begreper som innebærer fellesfaktorer	256
Kategorisering eller en prosessbasert forståelse av psykopatologi?	258
Hva er p ? En utdypning og et mulig terapeutisk rammeverk	259
Praktiske implikasjoner for miljøterapi	264
Kritisk perspektiv på p	265
Konklusjon	265
Oppsummering og læringsutbytte	266

Kapittel 10**Kunnskapsbaserte kjerner i miljøterapi** 269

Jon Arne Løkke og Stian Orm

Perspektiv i miljøterapi	271
Forholdet mellom noen generelle årsaker til psykiske lidelser, kjerner og miljøterapi	272
Kjerner som samlende faktorer i miljøterapi	273
Hva er kjerner?	274
Kjennetegnet ved kjerner	275
Kunnskapsbaserte kjerner	276
Grupper av kjerner	277
Kjerner som byggesteiner i persontilpasset behandling	278
Foreslåtte kjerner og inspirasjon til videre arbeid	279
Kjerner som prinsipp eller miljøterapiens metafysikk	281
Oppsummering og læringsutbytter	283

Kapittel 11**Former for makt og bruk av tvang** 286

Karl Elling Ellingsen og Mats Ole Almo Ellingsen

Kontroll, makt og tvang	289
Kontroll – kjernen ved makt og tvang	292
Former for makt	294

Relasjonell makt – direkte, indirekte og bevissthetskontrollerende makt	298
Institusjonell, strukturell makt	299
Styrkegrad og styrkepotensialet i makt	302
Den som kontrollerer	306
Lovregulert tvang – maktbruk i offentlige tjenester	308
Å stjele andres lykke	310
Oppsummering og læringsutbytte	310

Kapittel 12

Hjernen bak det hele!	313
--	-----

Karl Elling Ellingsen

Hjernens «posisjon»	313
Hjernens utvikling – menneskets evolusjon	315
Sentralnervesystemet	316
Den tredelte hjernen	317
Den sammenkoblede, «triune», hjernen	317
Ur-hjernen – det autonome nervesystemet	318
Det limbiske nervesystem	321
Cortex – senter for kognisjon	324
Pannelappen	325
Isselappen	327
Tinninglappen	327
Bakhodelappen	327
Assosiasjonsområdene	327
Hjernenervene	328
Topografisk diagnostikk	328
Cellene, kroppens byggesteiner	329
Nerveceller	329
Hjerneceller	330
Gliaceller	330
Cellenes næringsstoffer og produksjon	331
Signalstoff	331
Mat for hjernen	335
Fysisk og kognitiv aktivitet	337
Hukommelse og læring	337
Læring og utvikling	338
Learning by doing	340
Abstrakt læring	340

Hjernen hos terapeuten	342
Frykt og avoidance	342
Traumer; eksponeringsterapi og kognitiv terapi	344
Faglig og etisk forsvarlig	346
Oppsummering og læringsutbytte	348
Kapittel 13	
Helse, miljø og miljøterapi – et integrert perspektiv/samspill	352
Karl Elling Ellingsen, Mats Ole Almo Ellingsen og Jon Arne Løkke	
Miljøterapi og vernepleie som ivaretar og fremmer helse	355
Personens sykdomshistorie (anamnese)	358
Den allmenne helsetilstanden	359
Nedsatt allmennhelsetilstand	360
Diagnoser	360
Psykiske, somatiske og nevrologiske tilstander og syndromer	361
Smerteterskel og medikamenter	366
På vakt – tiltak som hemmer god helse	367
Oppsummering og læringsutbytte	368
Etterord	370
Eksempler på pensumlitteratur	371
Forfatteromtaler	373